

Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi

Araştırma Makalesi

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi

Derya Polat

deryabarakli@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Fermin Seçer

ferminsecer13@hotmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Selma Mormenekşe

idililbey@hotmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Birsel Minerel

brslmnrl@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Atıf: Polat, D., Seçer, F., Mormenekşe, S. ve Minerel, B. (2023). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi. *Ulusal Özgün Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 72-89.

Özet

Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada nicel yöntem takip edilmiş ve ilişkiel tarama modeli kullanılmıştır. 120 okul öncesi öğretmenin psikolojik sağlığına yönelik veriler, Basım, Çetin, Fatih (2011) tarafından geliştirilen ve 6 alt boyuttan oluşan “Psikolojik Sağlık Ölçeği” ile elde edilmiş ve veriler parametrik olmayan yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri alt boyutların genelinde yüksek düzeyde olarak ifade edilebilir. Alt boyutlar açısından okul öncesi öğretmenlerinin yapısal stil, kendilik algısı, gelecek algısı boyutlarında yüksek puanlar alırken aile uyumu, sosyal yeterlik, sosyal kaynaklar alt boyutlarında diğer alt boyutlara kıyasla düşük düzeyde psikolojik sağlamlık göstermektedirler. Demografik özelliklere göre bakıldığında ise cinsiyet ve yaş değişkeni yönüyle okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlıkları farklılaşmazken mesleki kıdem ve medeni duruma göre psikolojik sağlamlık bazı alt boyutlarda farklılaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Psikolojik Sağlamlık, Okul Öncesi Öğretmeni.

Examination Of The Psychological Strength Of Preschool Teachers

Abstract

The quantitative method was followed and the relational screening model was used in the research conducted to determine the psychological resilience of preschool teachers. The data on the resilience of 120 preschool teachers were obtained with the "Psychological Resilience Scale", which was developed by Basım, Çetin, Fatih (2011) and consists of 6 sub-dimensions, and the data were analyzed using non-parametric methods. According to the results of the research, the resilience levels of preschool teachers can be expressed as high in all sub-dimensions. In terms of sub-dimensions, preschool teachers have high scores in the dimensions of structural style, self-perception, and future perception, while they show low-level psychological resilience in the sub-dimensions of family cohesion, social competence, and social resources compared to other sub-dimensions. According to demographic characteristics, while the psychological resilience of preschool teachers did not differ in terms of gender and age variable, psychological resilience differed in some sub-dimensions according to professional seniority and marital status.

Key words: Teacher, Psychological Resilience, Preschool Teacher.

Giriş

İnsanın günlük hayatında farklı düzeyde ve çeşitlilikte olumsuz durumlar vardır. Birey çevresiyle bütünleşmesi sırasında bu bütünleşmeyi sekteye uğratan olumsuz durumlar bireylerde psikolojik sorunlara neden olabilir. İnsanlar, olumsuz durumlara karşı bunalmış olanlar ve herhangi bir etkiye maruz kalmayıp yaşamını iyi bir şekilde sürdürenler olacaktır (Bonanno, 2004'ten Akt. Arslan, 2015). Karşılaştıkları olumsuz durumlardan sonra kişilerin kendilerini kısa sürede toparlama ve normal yaşantılarına daha hızlı şekilde dönme güçleri psikolojide psikolojik sağlamlık ile açıklanmaktadır. Psikolojik sağlamlık, çocuk gelişimi ve psikopatoloji araştırmalarında ortaya çıkmıştır (Meadows, Miller ve Robson 2015'ten Akt. Yörük, 2019). Tıp, biyoloji ve sosyoloji gibi bilimlerin yanında, pozitif psikoloji ve psikiyatri dâhil olmak üzere pek çok alana da konu olmuştur (Herrman vd., 2011'den Akt. Demirsu, 2018).

İnsan yaşamında iyi-kötü, güzel-çirkin ve kolay-zor durumlar her zaman olmuştur. Bu durumlarda bireyin sahip olduğu birtakım özellikler onların uyarıcı karşısında verdiği tepkinin de değişmesine neden olmaktadır. Dünya genelindeki gelişim ve değişim bireye yansımalarıyla ilgi odağını da şekillendirmiştir. Bazı insanların baskı altındayken zarar görmedikleri ve yıkılmadıkları görülürken aynı durumla karşılaşan diğer insanların zarar gördükleri ve yıkıldıkları görülmektedir. Geçmişe bakıldığında insanın güçlü yönlerinin incelendiği araştırmaların uzun zamandır ihmal edildiği görülmektedir (Kararımak ve Siviş, 2008).

Okulların yönetimi sürecinde değişik nitelikte ve farklı boyutlarda sorunlar yaşanması okullara toplum tarafından yüklenen sorumlulukların yerine getirebilmelerine engel oluşturmaktadır (Memduhoğlu ve Meriç, 2014). Bu sorunlar yöneticiler ve öğretmenler arasındaki etkileşim ve iletişimi zayıflattığı gibi gelişime kapalı bir okul iklimi oluşturmaktadır. Okullarda görev yapan öğretmen, bu faktörlerden daha fazla etkilenmekte ve görevlerini ifa etmede sıkıntı yaşamaktadır. Öğretmen üzerinde stres yaratacak kaynakları azaltmaya yardımcı olması beklenen okul yöneticileri, öğretmenlerin mesleklerinde mutlu olabilmesini ve psikolojik sağlamlık düzeylerini arttırmasını sağlayabilir (Öztürk ve Erdem, 2020).

Psikolojik sağlamlık, bireyin insanlarla etkileşiminde karşılaştıkları riskleri koruyucu faktörlerle yumuşatan, azaltan ya da ortadan kaldıran, bireyin çevresiyle sağlıklı uyumunu ve yeterliklerini geliştiren durumlar şeklinde özetlenebilir (Doğan, 2020). Psikolojik sağlamlık

disiplinler arası bir yapı göstermesinin yanı sıra bireysel, ailesel, kurumsal, toplumsal ve kültürel çalışmalarda farklı şekillerde ele alınabilir. Bu nedenle başka değişkenlerle araştırmaya konu olabileceği düşünülmektedir. Psikolojik sağlamlığın gelişim aşamalarına ve bağlam farklılıklarına bakıldığında bireysel ve çevresel koşullardan etkilendiği dolayısıyla sabit bir ruh hali olarak kalmadığı, zamanla dalgalanma gösteren dinamik, hareketli bir süreç olduğu düşünülmektedir (Doğan, 2020).

Psikolojik sağlıkları yüksek olan bireylerin stres yaratan olaylar karşısında genellikle yılmadıkları tam aksine kendilerini kısa zaman sürecinde toparladıkları, olumsuz koşullar karşısından daha güçlü bir şekilde çıktıkları, benlik saygıları, sosyalleşmeye kabiliyeti yüksek, empatik ve içsel denetimli bireyler oldukları görülmektedir. Küresel rekabet açısından ülkemiz için öğretmenin taşıdığı önem ortadadır (Akdemir, 2013). Eğitim ve sosyal hayatın yoğun stresi altında olan öğretmenlerin psikolojik sağlıkları; öğretmenlik mesleğinin stresli yönleriyle baş etmesi, işe devamlılığı, performansı ve olumlu okul algısı için önemli görülmektedir (Aydın, 2010). Öğretmenlerin eğitim sisteminde kendilerine düşen rolleri başarılı bir şekilde gerçekleştirmeleri için gerekli koşulların sağlanması önemli bir noktadır (Özoğlu, 2010).

Öğretmenlerin psikolojik sağlıklarıyla ilişkili değişkenlerin belirlenmesi ve risk faktörlerine uygun müdahalelerin uygulanması, öğretmenlerin kendi ruh sağlıklarının sağlamlaştırıldığı gibi öğrencileriyle açık ve etkili kişilerarası ilişkiler de geliştirebilir. Dolayısıyla sağlıklı bir okul ikliminin oluşturulması öğretmenlerin psikolojik sağlıklarının yüksek olmasına bağlıdır (Hoşoğlu, Kodaz, Bingöl ve Batık, 2018).

Öğretmenlerin psikolojik sağlıklarının, yansımalarının ne olduğu, ilişkinin gücü ve yönü bilinmediği, eğitim kurumlarında bu durumların farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla öğretmenler üzerinde etkili olacağı düşünülen bu iki değişkenin incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerini incelemektir. Araştırmanın alt problemleri şu şekildedir:

1. Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlıkları ne düzeydedir?
2. Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlıklarına ilişkin algıları;
  - Cinsiyet,
  - Yaş,

- Medeni durum,
- Öğrenim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Psikolojik sağlamlık; bireyin kaygı, olumsuz durumlar, depresyon, hayatın ani değişimleri veya kötü yaşantıların etkisinden hızlıca arınma, kendini toparlama ve eskiye kolayca dönebilme gücüdür (Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu, 2015). Her meslek grubunun işini gerektiği ölçüde yapması, insanlar arası ilişkiler, sosyal yaşama uyum sağlama gibi konularda psikolojik sağlamlık düzeyi önemlidir. Bu anlamda psikolojik sağlamlık düzeyi önemli bir araştırma alanı olarak ele alınmaktadır. Literatür incelendiğinde çeşitli meslek gruplarına yönelik psikolojik sağlamlık düzeylerini ortaya koyan çok sayıda araştırmanın olduğu görülmektedir. Ancak öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yeni sayılabilecek ve ek araştırmalar gerektiren bir araştırma konusu olduğu açıktır.

Türkiye'de öğretmenler eğitimlerini aldıkları andan itibaren birçok olumsuz deneyimle karşı karşıya kalmaktadır. Bu olumsuz deneyimler onların öğretmenlik mesleğine olan ilgi ve heyecanlarını, mesleki faaliyetlerini ve iş doyum düzeylerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğretmenlerden beklenenler; karşılaştıkları her duruma uyum sağlamak, eğitim sürecinde oluşacak değişimlere hazır olmak, olumsuzluklar karşısında mesleki niteliklerini korumaktır. Bunun için öncelikle öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerini bilmek önem arz etmektedir. Çünkü psikolojik sağlamlık, öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar karşısında mesleki ve kişisel özelliklerini destekleyebilecek bir unsurdur.

Bu çalışmayla psikolojik sağlamlık düzeyinin belirlenmesi, öğretmenlerin performanslarını ne derece etkilediğini ortaya konulması için yapıcı bir yaklaşım oluşturacaktır. Bunun yanı sıra öğretmen yetiştirme konularında teorik ve uygulamalı araştırmalara veri sağlaması ve öğretmenlerin mesleki yeterlilik ve donanımlarının belirlenmesine katkı sağlaması açısından önemlidir. Bu çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı ve çocukların yaşamlarında kilit rol oynayan okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları düzeyini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla sayıdaki değişkenler arasındaki değişimin varlığı veya derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2016).

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni; 2022-2023 eğitim-öğretim yılı Ankara İlinde Sincan ilçesinde çalışan toplam 399 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma konusu incelenmesi sırasında ulaşılmak istenen grubun tümünün araştırmaya katılması madden ve zaman bakımından zor görülmektedir. Bu sebepten grubun tamamı yerine onun temsil eden bir parçasını dikkate alınarak grubun tamamının özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır (Seyidoğlu, 2000). Araştırmada tesadüfi örneklem yöntemlerinden tabakalı örneklem tekniği uygulanmıştır. Tabakalı örneklem tekniği, grubu oluşturan birimlerinin belirli kıstaslara göre önemli farklılıklar olduğu durumlarda uygulanan bir tekniktir. Gruplardaki birimler çeşitli sosyal, kültürel, sağlık, ekonomik vb. kriterler kullanılarak kendi içinde homojenleşen aralarında farklı olacak şekilde tabakalara ayrılır. Her bir tabaka istenildiği durumlarda alt tabakalara veya tabakacıklara ayrılarak olabildiğince homojen gruplara ayrılma yöntemidir (Özdamar, 2003).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından yasal izinler alındıktan sonra Ankara ili Sincan ilçesinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerinden toplanmıştır. İki bölümden meydana gelen anketin öncelikle araştırmanın amacını, elde edilen bilgilerin gizliliğinin korunacağını belirten bilgilendirme amaçlı giriş yazısında yer verilmiştir. Anketin ilk bölümünde öğretmenlerin demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 4 sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu” yer verilmiştir. İkinci bölümde ise öğretmenlerin psikolojik sağlık düzeylerini tespit edebilmek için Basım ve Çetin (2011) tarafından geliştirilen ve 6 alt boyuttan oluşan 33 soruluk “Psikolojik Sağlık Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırma ölçeğinin güvenilirlik değeri.

Sosyal araştırmalara özgü olarak yapılan çalışmalarda kullanılan anketin güvenilirlik değerlerine ait tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Güvenirlik Değerleri

Cronbach's alpha	Güvenilirlik
$\alpha \geq .9$	Mükemmel
$.9 > \alpha \geq .8$	İyi
$.8 > \alpha \geq .7$	Kabul edilebilir
$.7 > \alpha \geq .6$	Şüpheli
$.6 > \alpha \geq .5$	Kötü
$.5 > \alpha$	Güvenilmez

Tablo 2: Öğretmenlerin Psikolojik Sağlıklarına Yönelik Ölçek Sorunlarının Tespiti Ölçeği Güvenirlik Analizi

Ölçek / Alt Boyut	Madde sayısı	Cronbach- α katsayısı
Ölçek Geneli	33	0,972
Yapısal stil	4	0,779
Gelecek algısı	4	0,833
Aile uyumu	6	0,777
Kendilik algısı	6	0,822
Sosyal yeterlilik	6	0,767
Sosyal kaynaklar	7	0,729

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerine (cinsiyet, medeni durum, yaş, mesleki deneyim) ilişkin elde edilen verilerle frekans (f) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır. Ölçeklerin her bir madde ve boyutlar için aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (SS) değerleri hesaplanmıştır. Verilerin normallik testi yapılmış ve verilerin normal dağılım sergilemediği tespit edilmiştir. Bu kapsamda parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır. Korelasyon analizi için Spearman korelasyon analizi, fark testleri için ise ikili gruplarda Mann Whitney U testi, ikiden fazla gruplar için ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenlerin ikili karşılaştırmaları için Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır.

Bulgular

Öğretmenlerin psikolojik sağlıklarına yönelik ölçek sorunlarının tespiti ölçeği güvenirlik analizi sonuçların göre ölçek ve alt boyutları yüksek değerine sahiptir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı

	n	%
Kadın	106	88,3
Erkek	14	11,7
Toplam	120	100,0

Araştırmaya 120 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde 106 öğretmen (%88,3) kadın, 14 öğretmenin (%11,7) erkek olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Öğretmenlerin Yaş Dağılımı

	n	%
22-29 yaş	16	13,3
31-39 yaş	62	51,7
40-49 yaş	34	28,3
50 yaş ve üzeri	8	6,7
Toplam	120	100,0

Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde 16 öğretmenin (%13,3) 22-29 yaş, 62 öğretmenin (%51,7) 31-39 yaş, 34 öğretmenin (%28,3) 40-49 yaş ve 8 öğretmenin (%6,7) 50 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Öğretmenlerin Medeni Durumu Dağılımı

	n	%
Evli	88	73,3
Bekar	32	26,7
Toplam	120	100,0

Öğretmenlerin medeni durum dağılımı incelendiğinde 88 öğretmenin (%73,3) evli, 32 öğretmenin (%26,7) bekar olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Öğretmenlerin Kıdem Dağılımı

	n	%
1-5 Yıl	17	14,2
6-10 Yıl	23	19,2
11- 15 Yıl	49	40,8
16 yıl ve üzeri	31	25,8
Toplam	120	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem dağılımları incelendiğinde; 17 öğretmenin (% 14,2) 1-5 yıl, 23 öğretmenin (% 19,2) 6-10 yıl, 49 öğretmenin (% 40,8) 11-15 yıl, 31 öğretmenin (% 25,8) 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıkları ne düzeydedir?” sorusunu yanıtlamaya ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7: Ölçek ve Alt Boyut Puanları Dağılımları

Alt Boyut	Ortalama	SS	Min.	Max.
Yapısal stil	4,23	0,67	1,0	5,0
Gelecek algısı	4,09	0,72	1,3	5,0
Aile uyumu	3,93	0,66	1,7	5,0
Kendilik algısı	4,17	0,69	1,3	5,0
Sosyal yeterlilik	3,58	0,53	1,8	5,0
Sosyal kaynaklar	3,94	0,60	1,9	5,0
Genel puan	3,97	0,52	1,8	4,8

Yapısal stil alt boyutunun puan ortalamasının $4,23 \pm 0,67$; gelecek algısı alt boyutunun puan ortalamasının $4,09 \pm 0,72$; aile uyumu alt boyutunun puan ortalamasının $3,93 \pm 0,66$; kendilik algısı alt boyutunun puan ortalamasının $4,17 \pm 0,69$; sosyal yeterlilik alt boyutunun puan ortalamasının $3,58 \pm 0,53$ ve sosyal kaynaklar alt boyutunun puan ortalamasının $3,94 \pm 0,60$ olduğu görülmektedir. Buna göre puan ortalaması en yüksek alt boyut yapısal stil iken, en düşük boyut ise sosyal yeterliliktir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlıklarına ilişkin algıları;

- Cinsiyet,
- Yaş,
- Medeni durum,
- Öğrenim durumu açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir? Sorusunu yanıtlamaya ilişkin bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Fark testleri

Bu bölümde ölçeğe verilen cevapların demografik özelliklere göre farklılaşma durumları tespit edilmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre ölçek puanlarının farklılaşma durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 8: Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumları

Ölçek / Alt Boyut	Cinsiyet	N	Medyan	Çeyrekler arası aralık	Z	p
Yapısal Stil	Kadın	106	4.50	1.00	1.562	0.118
	Erkek	14	4.00	0.60		
Gelecek Algısı	Kadın	106	4.00	1.00	0.410	0.682
	Erkek	14	4.00	1.00		
Aile Uyumu	Kadın	106	4.00	0.70	1.198	0.231
	Erkek	14	4.00	0.40		
Kendilik Algısı	Kadın	106	4.20	0.80	0.494	0.621
	Erkek	14	4.30	0.70		
Sosyal Yeterlilik	Kadın	106	3.70	0.50	1.005	0.315
	Erkek	14	3.40	0.50		
Sosyal Kaynaklar	Kadın	106	4.00	0.70	1.762	0.078
	Erkek	14	3.80	0.40		

$p < 0,05$

Yapılan Mann Whitney U testine göre, Psikolojik Sağlık Ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları katılımcıların cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$). Katılımcıların medeni durumlarına göre ölçek puanlarının farklılaşma durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 9: Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Medeni Duruma Göre Farklılaşma Durumları

Ölçek / Alt Boyut	Medeni Hal	N	Medyan	Çeyrekler arası aralık	Z	p
Yapısal Stil	Bekar	32	4.00	0.90	1.566	0.117
	Evli	88	4.50	0.90		
Gelecek Algısı	Bekar	32	3.80	0.90	2.438	0.015
	Evli	88	4.00	0.90		
Aile Uyumu	Bekar	32	3.80	0.80	2.438	0.013
	Evli	88	4.00	0.50		
Kendilik Algısı	Bekar	32	4.00	0.90	1.273	0.203
	Evli	88	4.20	0.90		
Sosyal Yeterlilik	Bekar	32	3.50	0.60	0.981	0.327

	Evli	88	3.70	0.50		
Sosyal Kaynaklar	Bekar	32	3.90	0.50	2.935	0.003*
	Evli	88	4.10	0.80		

$p < 0,05$

Yapılan Mann Whitney U testine göre, sosyal kaynaklar alt boyut puan ortalamaları katılımcıların medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre, evli katılımcıların sosyal kaynaklar alt boyut puan ortalamaları, bekar katılımcılardan anlamlı yüksektir. Ölçek genelinde ve diğer alt gruplarda ise medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir ($p > 0,05$). Katılımcıların yaş gruplarına göre ölçek puanlarının farklılaşma durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 10: Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Farklılaşma Durumları

Ölçek / Alt Boyut	Yaş Grubu	N	Medyan	Çeyrekler arası aralık	χ^2	p	Fark
Yapısal Stil	20-29 (1)	16	4.40	0.70	3.323	0.345	-
	30-39 (2)	62	4.00	1.00			
	40-49 (3)	34	4.50	1.00			
	50 ve üzeri (4)	8	4.50	0.50			
Gelecek Algısı	20-29 (1)	16	4.00	1.30	1.694	0.638	-
	30-39 (2)	62	4.00	1.30			
	40-49 (3)	34	4.00	0.80			
	50 ve üzeri (4)	8	4.40	1.20			
Aile Uyumu	20-29 (1)	16	4.00	0.50	0.448	0.930	-
	30-39 (2)	62	4.00	0.50			
	40-49 (3)	34	4.00	1.00			
	50 ve üzeri (4)	8	4.10	1.10			
Kendilik Algısı	20-29 (1)	16	4.10	0.80	3.473	0.324	-
	30-39 (2)	62	4.20	0.90			
	40-49 (3)	34	4.20	1.00			
	50 ve üzeri (4)	8	4.60	0.50			
Sosyal Yeterlilik	20-29 (1)	16	3.60	0.70	0.568	0.904	-
	30-39 (2)	62	3.60	0.50			
	40-49 (3)	34	3.70	0.70			
	50 ve üzeri (4)	8	3.50	1.10			
Sosyal Kaynaklar	20-29 (1)	16	3.90	0.70	0.388	0.943	-
	30-39 (2)	62	4.00	0.70			
	40-49 (3)	34	4.00	0.90			
	50 ve üzeri (4)	8	4.10	0.60			

$p < 0,05$

Yapılan Kruskal Wallis testine göre, Psikolojik Sağlık Ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları katılımcıların yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$). Katılımcıların kıdemlerine göre ölçek puanlarının farklılaşma durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 11: Ölçek ve Alt Boyut Puanlarının Kıdemlerine Göre Farklılaşma Durumları

Ölçek / Alt Boyut	Hizmet Yılı	N	Medyan	Çeyrekler arası aralık	χ^2	p	Fark
Yapısal Stil	1-5 yıl (1)	17	4.30	1.00	5.638	0.131	-
	6-10 yıl (2)	23	4.00	0.80			
	11-15 yıl (3)	49	4.00	1.30			
	16 yıl ve üzeri (4)	31	4.50	0.50			
Gelecek Algısı	1-5 yıl (1)	17	4.00	1.50	1.972	0.578	-
	6-10 yıl (2)	23	4.00	0.50			
	11-15 yıl (3)	49	4.00	1.30			
	16 yıl ve üzeri (4)	31	4.30	1.00			
Aile Uyumu	1-5 yıl (1)	17	4.00	0.70	0.177	0.981	-
	6-10 yıl (2)	23	4.00	0.80			
	11-15 yıl (3)	49	4.00	0.50			
	16 yıl ve üzeri (4)	31	4.00	0.80			
Kendilik Algısı	1-5 yıl (1)	17	4.20	1.10	8.266	0.041*	4 > 2
	6-10 yıl (2)	23	4.00	1.00			
	11-15 yıl (3)	49	4.20	1.10			
	16 yıl ve üzeri (4)	31	4.50	0.80			
Sosyal Yeterlilik	1-5 yıl (1)	17	3.70	0.70	3.120	0.373	-
	6-10 yıl (2)	23	3.50	0.30			
	11-15 yıl (3)	49	3.50	0.60			
	16 yıl ve üzeri (4)	31	3.70	0.80			
Sosyal Kaynaklar	1-5 yıl (1)	17	3.90	0.70	0.2035	0.565	-
	6-10 yıl (2)	23	4.00	0.70			
	11-15 yıl (3)	49	4.00	0.70			
	16 yıl ve üzeri (4)	31	4.00	0.60			

$p < 0,05$

Yapılan Kruskal Wallis testine göre, kendilik algısı alt boyut puan ortalamaları katılımcıların kıdemlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmaktadır ($p < 0,05$). Buna göre, 16 yıl ve üzeri süredir çalışan katılımcıların kendilik algısı puan ortalaması 6-10 yıldır çalışanlardan anlamlı yüksektir. Ölçek genelinde ve diğer alt gruplarda ise kıdeme göre istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Sonuçlar, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bireyler yaşamlarında farklı duygu ve düşüncelerle karşılaşabilmektedir. Bireylerin çevredeki farklılıklara uyum sürecinde duygularını yönetmesi ve bu doğrultuda düşüncelerini şekillendirerek davranış sergilemesi önemli bir süreç olarak belirtilebilir. Bu süreçte bireylerin kısa sürede sorunu tanımlayarak normale dönmesinde kullandığı güç kaynakları onun psikolojik sağlamlığını tanımlayan güçler olarak ifade edilebilir. Börekçi ve Gerçek (2018) psikolojik sağlamlığı somut bir örnekle anlatırken elastik bir maddenin büküldükten sonra eski halini alması şeklinde betimleme yapmaktadır. Bu bağlamda bireyler de yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz durumlarda duygusal bir çöküntü yaşa da eski güçlü haline hızlı bir şekilde dönebilecek güç kaynaklarını kullanmaları önem arz etmektedir.

Psikolojik sağlamlık, her meslek grubunda önemli olduğu gibi küçük yaş gruplarının eğitim ve öğretim sorumluluğunu üstlenen okul öncesi öğretmenleri için de önemli bir kalkandır denilebilir. Olası tehlikelere karşı henüz tam olarak farkındalık kazanmamış çocukların eğitim öğretim faaliyetinde her türlü gelişimini desteklerken bir taraftan da onları olası tehlikelere karşı korumakla sorumlu olan okul öncesi öğretmenleri zaman zaman sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Ayrıca kendi ailesi, veli ve okul yönetimine karşı sorumlulukları da düşünüldüğünde okul öncesi öğretmenleri için psikolojik sağlamlılık daha da önemli hale gelmektedir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri orta düzeyin biraz üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuca göre okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin çok iyi olduğu çıkarımı yapılamamaktadır. Mevcut araştırma sonucunu kısmen destekler nitelikte sonuca Güzel (2022) tarafından okulöncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelendiği araştırmada rastlanmaktadır. Güzel (2022) yapmış olduğu araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin orta düzeyde psikolojik sağlamlık düzeyine sahip oldukları yönünde sonuç bildirmiştir. Mevcut araştırma sonucunun Güzel (2022) sonucunda daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bulguları incelendiğinde yapısal stil (4,23), gelecek algısı (4,09), kendilik algısı (4,17) alt boyutlarında alınan puanların ölçekten alınabilecek en yüksek puana (5,00) yakın olduğu belirlenirken aile uyumu (3,93), sosyal yeterlilik (3,58), sosyal kaynaklar (3,94)

boyutlarında alınan puanların diğer alt boyutlara kıyasla düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuçlara göre yapısal stil, gelecek kaygısı, kendilik algısıyla ilgili okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlıklarının iyi düzeyde olduğu söylenebilirken aile uyumu, sosyal yeterlik, sosyal kaynaklar yönüyle psikolojik sağlıklarının düşük olduğunu belirtmek mümkündür. Bu durumda okul öncesi öğretmenlerinin aile uyumu, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar yönüyle desteklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Doğan (2020) psikolojik sağlığın bireysel ve çevresel faktörlerden etkilendiğine değinmiş ve kişinin ruh halinin bireysel ve çevresel etkilerden dolayı sabit kalmayacağını ifade etmiştir. Mevcut araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin aile uyumu, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklarla ilgili düşük puanlar alması, okul öncesi öğretmenlerinde bireysel ve çevresel etkilerle ilgili psikolojik sağlamlılığın tam olarak sağlanamadığını düşündürmektedir.

İlgili literatürde psikolojik sağlamlığın kişiden kişiye değişen görece bir durum olduğunun altı çizilmiştir (Akar, 2018). Mevcut araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin demografik özelliklerinin farklı olma durumuna göre psikolojik sağlamlık düzeylerinin değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre psikolojik sağlamlık alt boyutlarında farklılaşma olmadığı sonucu belirlenmiştir. Bu sonuca göre katılımcıların kadın ya da erkek olma özellikleri psikolojik sağlıklarını etkilememektedir. Medeni durum değişkenine göre bulgular incelendiğinde evli olan katılımcıların sosyal kaynaklar alt boyutunda puanlarının yüksek olduğu sonucu belirlenmektedir. Buna göre evli olmanın bireyi daha güçlü hissettirdiği için sosyal kaynaklarla ilgili psikolojik sağlamlığı artırdığı ifade edilebilir. Yaş değişkenine göre bir inceleme yapıldığında katılımcıların yaşlarının farklı olmasının psikolojik dayanıklılığı değiştirmedeği yönünde sonuca ulaşılmaktadır. 20-29, 30-39, 40-49, 50 ve üzeri yaş gruplarında olan okul öncesi öğretmenleri benzer psikolojik sağlamlık algısına sahiptir denilebilir. Bu durum öğretmenlerin yaşlarının ilerlemesine bağlı olan güç kaynaklarıyla ilgili sorun olmadığını da düşündürmektedir. Diğer bir ifadeyle okul öncesi öğretmenleri olumsuz durumlar karşısında yaşı küçük, orta ya da büyük olsun psikolojik dayanıklılık gösterebilmektedir.

Mesleki kıdem değişkeni yönüyle bulgular incelendiğinde 16 yıl ve üzeri çalışanların puanlarının 6-10 yıl arasında çalışanlardan kendilik algısı alt boyutunda farklılaşma oluşturduğu sonucu belirlenmektedir. Bu sonuca göre meslekteki çalışma süresinin artmasına bağlı olarak okul öncesi öğretmenlerinin kendileriyle ilgili olumlu özellikleri daha az görebildikleri ifade edilebilir. Bu durum meslekte geçirilen süre yönüyle öğretmenlerin

kendileriyle ilgili olumsuz tutumları artırdığını düşündürmektedir. Nitekim literatürde kendilik algısı, kişinin kendini değerli, saygın ve yeterli görmesi olarak ifade edilmektedir (Coopersmith, 1967'den Akt. Güçray, 2001).

Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle şu öneriler sunulmuştur:

- Araştırma sonuçlarına dayanarak okul öncesi öğretmenlerinin aile uyumu, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar algılarının beslenmesi ve bu konuda güç kaynaklarını hissetmesi sağlanmalıdır.
- Okul öncesi öğretmenlerinin hitap ettikleri öğrenci grubunun küçük olması ve daha fazla denetim, daha fazla dikkat ve tüm gelişim yönlerini destekleyici faaliyetlerin daha fazla yapıyor olması öğretmenleri günün sonunda yorgun düşürebilir. Bundan dolayı aile uyumu, sosyal yeterlik ve sosyal kaynaklar yönüyle kendilerini yetersiz hissedebilirler.
- Sınıfta okul öncesi öğretmene destek sağlayan yardımcı personel sayısının artırılması, sınıf mevcudunun standart sayıda tutulmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.
- Dinlenme araları düzenlenerek bu sürenin etkin bir şekilde değerlendirilmesi için okul öncesi öğretmenlere özel alan oluşturulması, önerilmektedir.

Kaynakça

Akar, A. (2018). *Çocuk ve ergenler için psikolojik sağlamlık geliştirme programı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Akdemir, N. N. (2013). *İlköğretim öğrencilerinin facebook tutumları ile akademik erteleme davranışları ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arslan, G. (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 47-58.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Psikolojik Sağlıklarının İncelenmesi

Aydın, B. (2010). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.

Börekçi, D. M. ve Gerçek, M. (2018). Resilience kavramının sosyal bilimlerde türkçe kullanımları bağlamında değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 42-51.

Demirsu, Ö. (2018). *Üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveyn tutumları ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkide psikolojik dayanıklılığın ve kaygı duyarlılığının aracı rolleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, B. B. (2020). *Okul psikolojik danışmanlarının (rehber öğretmenlerinin) psikolojik sağlık. öz-yeterlik ve iş doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 106-121.

Güngörmüş, K., Okanlı, A. ve Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9-14.

Güzel, G. (2022). *Okulöncesi öğretmenlerinin psikolojik sağlık düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*, (Tezsiz Yüksek Lisans Projesi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Hoşoğlu, R., Kodaz, A. F., Bingöl, T. Y. ve Batık, M. V. (2018). Öğretmen adaylarında psikolojik sağlık. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 217-239.

Kararımak, Ö. ve Siviş, R. (2008). Modernizmden postmodernizme geçiş ve pozitif psikoloji. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 102-115.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Memduhoğlu, B. H. ve Meriç, E. (2014). Okul müdürlerinin eğitim yönetiminin işlevleri bağlamında yönetim sürecinde karşılaştıkları temel sorunlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(33), 653-666

Özdamar, K. (2003). *Modern bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Özoğlu, M. (2010). *Türkiye'de öğretmen yetiştirme sisteminin sorunları*. Ankara: Seta Analiz.

Öztürk, K. ve Erdem, M. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin yönetici yeterlikleri ile öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(15), 26-47.

Seyidoğlu, H. (2000). *Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı*. İstanbul: Güzem Yayınları.

Yörük, İ. (2019). *Özel yetenekli öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin benlik saygısı, akran ilişkileri ve ebeveyn tutumları açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.